

NOËL CARROLL
KORKUNUN
FELSEFESİ
VEYA
KALBİN
PARADOKSLARI

HECE

inceleme

Türkçesi: Suzan Sarı

Noël Carroll: 1947 doğumlu Amerikalı filozof. Sinema çalışmaları ve felsefe alanlarında doktora yapmıştır. 1972-1988 yılları arasında film, tiyatro, gösteri ve güzel sanatlar konularında gazete yazıları yazmıştır. Bu yazılarının büyük kısmı daha sonra kitaplaştırılmıştır. Bunun dışında beş belgesel yazmıştır. 2012 itibarıyla New York Şehir Üniversitesinin Seçkin Profesörlerinden biridir. Carroll, çağdaş sanat felsefesinin önge gelen figürlerinden biridir. En iyi bilinen eseri *Philosophy of Film*'dir [Filmin Felsefesi] ve kendisi bilişsel teori yanlısıdır. En popüler ve etkili kitabı olarak *The Philosophy of Horror, or, Paradoxes of the Heart*'ın (1990) [Korkunun Felsefesi veya Kalbin Paradoksları] adı geçer. Kitabı kısmen, anne babasına, korku kurmacasının zaman kaybı olmadığını göstermek için kaleme alır. Diğer eserlerinde genel olarak sanat, medya teorisi, tarih felsefesi konularına eğilmiştir.

Suzan Sarı: 1981'de Rize'de doğdu. 2002'de İstanbul Üniversitesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. İngilizce Öğretmenliği yapmaktadır. İki çocuk annesidir. 2006'dan bu yana çeşitli, yerli ve yabancı yayınlarda edebiyat eleştirisi, modern/avangard sanat ve özellikle görsel ve deneysel şiir üzerine çeşitli yazı ve çevirileri yayımlandı. Basım ve dağıtımını kendisinin yaptığı üç şiir kitabı bulunmaktadır, *Sans Eseri, Günaydın Kral ve Şiirler*. Wayne C. Booth'un *İroninin Retoriği*, Sinisa Malesevic'in *Savaşın ve Şiddetin Sosyolojisi* kitaplarını çevirdi.

KORKUNUN FELSEFESİ
VEYA
KALBİN PARADOKSLARI

Noël Carroll

Çeviren: Suzan Sarı

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 576

Sanat Felsefesi

Orijinal Adı

The Philosophy of Horror: Or, Paradoxes of the Heart

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın çevirisi, Taylor&Francis Group üyesi

Routledge tarafından yayımlanan İngilizce baskıdan, izin alınarak yapılmıştır.

©Hece Yayınları

Birinci Basım

Nisan 2020

Kapak Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık

www.hece.com.tr

ISBN: 978-605-7547-65-1

Baskı

Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve Ltd. Şti.

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

Sertifika No: 17672

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR /	9
GİRİŞ /	15
1. KORKUNUN DOĞASI /	33
Korkunun tanımı /	33
Fantastik Biyolojiler ve Korkutucu İmgelemin Yapıları /	91
Özet ve Sonuç /	108
2. METAFİZİK VE KORKU YA DA	
KURMACAYLA İLİŞKİLERİ /	119
Korkutucu Kurmacalar: İlgili Paradoks ve Çözümü Üzerine /	120
Karakterle Özdeşleşme nedir? /	172
3. KORKUDA OLAY ÖRGÜSÜ /	187
Korkuda Olay Örgüsü /	187
Korku ve Endişe /	238
Fantastik /	266
4. NEDEN KORKU? /	289
Neden Korku? /	289
Korku paradoksu /	291
Korku ve İdeoloji /	356
Bugün Korku /	374
DİZİN /	389

Sally Banes'è itbafen.

TEŞEKKÜR

Şüphesiz farkında olmadan, bana zamanımı ve paramı korku kitapları, korkuyla ilgili dergiler, çizgi romanları, televizyon programları ve korku filmlerine harcamamamı söyleyerek bu tezin ortaya çıkmasına neden olan annem ve babam Hughie ve Evelyn Carroll'a teşekkür ediyorum. Son bir kez daha hayırsız evlatlık yapıp, şahsım da orta yaşlı bir baby-boomer olarak, onlara her zaman bu işin okulunu okumak ve bu işten para kazanmak istediğimi ispat etmiş oluyorum.

Korkuyla ilgili düşüncelerim aslında Annette Michelson'la birlikte New York Üniversitesinde korku ve bilim-kurgu dersi verdiğimizde toparlanmaya başladı. Annette dersin bilim-kurgu tarafının neferiydi, bana daha duygusal olan mantıka düşmüştü. Annette teorimin gelişmesinde bana çok yardımcı oldu. Korkutucu organizmalarla ilgili fikirlerimi füzyon ve fizyon anlamında nasıl ortaya koyabileceğimi göstermesi bir yana, çağdaş film teorisiyle ilgili şüpheciliğime dayanarak kurmaca paradoksunu ciddiye almam için bana baskı yaptı. Verdiğim cevaplar onun umdukları olmayabilir ancak bu cevapların en azından ilginç olduklarını umuyorum.

İşin başında bu konuyu araştırmanın ilginç olacağına beni ikna eden suç ortaklarım iki filozoftur ve ikisi de korku bağımlısıdır. Judith Tormey ile birlikte Meksika'ya keyifli bir seyahatteydik, arabadaki herkes sıkıntıdan patlarken biz

birbirimize sevdiğimiz canavar hikâyelerini anlatmıştık. Jeff Blustein ise ilk korku teorisi denemelerimi yalnızca bir korku hastasının takdir edebileceği analitik bir özen ve hevesle okuyordu.

Daha sonra Monroe Beardsley olgunlaşmaya başlayan korku teorimi okudu. Bu şeylerle ilgilenmeme hayret etti. Ancak daha sonra hipotezimi sadece gizli karşı örnekler olarak düşünülebilecek şeylerle yorumladı. Oğulları küçükken onlarla ellilerin korku filmleri seanslarına gitmek zorunda kaldığını süklüm püklüm bir şekilde söyleyerek konuyla ilgili değerli uzmanlığını ortaya koyup bu filmlerden birkaçını hatırlamaya çalıştı (bunları müthiş detaylarıyla anlattığını eklemem gerek).

Korkuya ilğim yavaş yavaş akademik dergilere yansımaya başladı ve Southern California Üniversitesi, Warwick Üniversitesi, Hareketli İmgeler Müzesi, LeMoyné Koleji, Cornell Üniversitesi, New York Üniversitesi ve Iowa Üniversitesinde yazılarım yayımlandı. Her okur zorlayıcı yorumlarda bulundu, bunlardan bazıları şu isimlere aitti: Stanley Cavell, Ed Leites, Karen Hansen, Richard Koszarski, Johnny Buchsbaum, Stuart Liebman, Allan Casebier, Jim Manley, Bruce Wilshire, Susan Bordo, Irving Thalberg Jr., Stephen Melville, Mary Wiseman, Ken Olsen, Nick Sturgeon, Anthony Appiah, David Bathrick, Cynthia Baughman, Murray Smith, Dudley Andrew, Henry Jenkins, Kristin Thompson, Berenice Reynaud ve Julian Hochberg.

Bu kitabın ilk taslaklarının çoğunu, Wesleyan Üniversitesinden ücretli izne ayrıldığım sırada yazdım. En dobra filozoflardan biri olan Kent Bendall'la ilk tartışmalarımız kurmacanın paradoksu diye adlandırdığım sorunu çözmemde bana önemli ipuçları verdi. Kendisini tanımak bile bir ayrıcalıktır. Chris Gauker'la sayısız keyifli akşam yemeğinde yaptığımız

uzun konuşmalar, geldiğim yeri netleştirmeme yardımcı oldu. Ken Taylor ve korkunun felsefesi üzerine yazdığı, bir sembol görevi üstlenen *The Paradox Cruelty* [Zalimliğin Paradoksu] adlı kitabıyla bir öncü olan Philip Hallie teorilerimi cömert ve daima destekleyici ve öğretici bir eleştirel dikkatle dinlediler. Hatta Phil benimle birkaç filme birlikte gidip ardından tartışmaya bile gönüllü oldu (cömert bir arkadaş jesti olduğunu yalnızca korku türünde çalışan birinin fark edebileceği bir şey).

Michael Denning, Nancy Armstrong ve Leonard Tennenhouse araştırmam ve onun çağdaş edebi çalışmalarla ilişkisi üzerine faydalı önerilerde bulundular. Betsy Traube seçtiğim konuya duyduğu nefreti aşarak korku hakkındaki antropolojik literatürle ilgili yerinde birçok tavsiyede bulundu. Çeşitli başarılarının arasında dünyanın en iyi kırpma hizmetlerini vermek de olan Khachig Tololyan konudan sapmamama yardımcı oldu. Ve ilk iki bölümün taslaklarını muazzam bir özenle okuyan Jay Wallace bol bol eleştiri ve yorum yaptı. Jay defalarca bana iddialarımı nasıl sağduyulu bir şekilde düzenleyip hâlâ derdimi anlatabileceğimi gösterdi. Saf ilgisi ve tartışmaları bu kitapta önemli değişikliklere neden olmuştur. Onunla birlikte çalışmak harikaydı.

Francis Dauer, Annette Barnes, John Fisher, Dale Jamieson, George Wilson, Arthur Danto, George Dickie, John Morreall, Richard Moran, Terry Irwin, Laurent Stern, Paul Guyer, Alex Sesonske, Daniel Banes, Jennefer Robinson, Susan Feagin, Gary Iseminger, Roy Gordon ve Myles Brand hipotezlerimi dinleyerek veya okuyarak dikkate almam gereken yorumlarda bulundular. Margolis yaptığımız sohbetlerde bana ihmal ettiğim çeşitli ayrımları yapmayı gösterdi ve eserlerinden haberdar olmadığımı bazı yazarları gösterdi. Richard Shusterman “Korkunun Doğası” makalemi okuduktan

sonra beni Peter Lemarque'ın, geliştirmeye çalıştığım tipteki kurmaca teorileriyle ilgili ufuk açıcı ve daha ileri düzeydeki yazılarından haberdar etti.

Tony Pipolo ve Amy Taubin, ikisi de her şeyi izleyip okudukları için teorime katkıda bulunmasını umduğum her roman, film ve videoyla ilgili en sıcak haberleri onlardan aldım. Hassasiyetleri formüllerimden çok ileride olsa bile bazılarının tasvirlerime işlediğini görebileceklerini umuyorum.

David Bordwell, David Konstan ve Peter Kivy taslağın tamamını okudu. Üçü de kışkırtıcı eleştiriler yapıp faydalı önerilerde bulundu. David Bordwell teorimle beşeri bilimlerde egemen psikanalitik modeller arasındaki ayrımı netleştirmeye ne kadar ihtiyacım olduğunu göstermenin yanı sıra filmlerin tarihleriyle ilgili hatalarımın bazılarını (çok fazla yoktu) düzeltti. David Konstan cümle cümle giderek çoğuna benim de katıldığım yorumlarda bulundu; atladıklarımı, korkarım ki kendimi riske atarak atladım. Peter Kivy sadece tahsiste yardımcı olmayıp içerikle ilgili birçok zekice felsefi yorumda bulundu. Ancak hepsinden öte, Peter'a müziğin felsefesi, duyguların teorisinin sanat felsefesindeki sorulara uygulanıp uygulanamayacağıyla ilgili düşüncelerini benimle paylaştığı için çok şey borçluyum.

Böyle bir kitabın yazılabileceğini ilk düşünen kişi, William Germano'ya da özel teşekkürlerimi sunuyorum. Başka konular üzerine yaptığımız bir sohbette benim yazdığım bir korku felsefesi kitabı önerisini "seveceğini" (kendi ifadesiyle) belirtmişti. Gerisi malum (yoksa kader mi?).

Bu kitabı karım, Sally Banes'a ithaf ediyorum. "Araştırma"ın hatırına dünyanın dört bir tarafında sinema ve tiyatroları yağmalarken beni cesaretlendirerek yanımda oldu. Ne zaman markete, eczaneye veya seri sonu indirim mağazalarına

gitsek kitap bölümünü incelerken beni kapıda sabırla bekledi. Onun masallarla ilgili çalışması, korku felsefesi projemde bana yardımcı oldu. Sally bu projenin her taslağını okuyup her açıdan yorumladı: dilbilgisel ve mantıkî; biçemsel ve kavramsal. Böyle bir kitap sevginin ürünüyse ayrıca sevgililerin de ürünüdür. Ve ben de projemi kendisininmiş gibi sahiplenen bir sevgiliyle ödüllendirildim.

Bir sürü akıllı ve yetenekli insan bir sürü şey anlattı. Bu metinde hala kusur kaldıysa bu da artık yalnızca kötü bir dinleyici olduğumu gösterir.

GİRİŞ

Bağlam

Korku on beş yıldır, özellikle Birleşik Devletler’de kitleleri estetik olarak heyecanlandırmanın en parlak yolu oldu. İşin aslı, korku türü post-Vietnam dönemin en uzun ömürlü, geniş kapsamlı ve kalıcı türü bile sayılabilir. Hemen hemen her süpermarkette ve köşebaşında korku romanları bulabilirsiniz. Öbür yandan da her gün yeni bir korku kitabı çıkmaya devam ediyor. Korku romanları ve antolojilerinden oluşan bu çığ, en azından günümüzde, resmettikleri canavarlar gibi durdurulamaz ve kaçınılmaz görünüyor. Bir korku yazarı, mesela Stephen King herkes tarafından tanınırken Peter Straub ve Clive Barker gibi daha az bilinen diğerleri de aslında büyük kitlelere hitap etmekte.

Popüler korku filmleri de *The Exorcist*’ın gişe zaferinin ardından öyle bir takıntı objesi haline geldi ki en az bir canavarla karşılaşmadan semtimizdeki sinemaya gidemez olduk. Yine semtimizdeki bir video mağazasına giderek korku türünün bu muazzam yükselişini kendi gözlerinizle görebilirsiniz.

Korku ve müziğin güçlerinin en çarpıcı birleşimi *Rock* videolarında gerçekleşir, Michael Jackson’ın *Thriller*’ı buna örnektir. Yine MTV ve pop müzik endüstrisinin büyük kısmına hâkim olan renklerin kaynağının da korku ikonografisi